
اثر یک دوره تمرینات هندبال بر پرخاشگری دانش آموزان پسر نوجوان: نقش برخی متغیرهای واسطه‌ای انگیزشی

دکتر معصومه شجاعی^۱، داود نوری^{۲*}، دکتر افخم دانشفر^۳

ص ص: ۶۸-۵۱

تاریخ دریافت: ۹۰/۲/۱۸

تاریخ تصویب: ۹۰/۹/۹

چکیده

این پژوهش با هدف «بررسی اثر ۶ هفته تمرین‌های منتخب هندبال بر میزان پرخاشگری دانش آموزان پسر نوجوان با توجه به متغیرهای واسطه‌ای انگیزشی رقابت» انجام شد. شرکت‌کننده‌های پژوهش ۴۰ دانش آموز پسر نوجوان در دامنه سنی ۱۲ تا ۱۳ سال بودند که انتخاب آنها به صورت داوطلبانه از بین دانش آموزان پسر پایه اول مقطع راهنمایی شهرستان بهار انجام گرفت و بر اساس آمادگی جسمانی، به دو گروه همسان تقسیم شدند. در پیش آزمون اندازه‌گیری پرخاشگری و انگیزه‌های رقابت دو گروه به ترتیب با استفاده از پرسشنامه استاندارد پرخاشگری آیزنک (۱۹۶۳) و نگرش ورزشی ویلیس (۱۹۸۲) انجام پذیرفت. پس از ۶ هفته تمرین‌های منتخب هندبال در گروه تجربی، پرخاشگری و انگیزه‌های رقابت دو گروه دوباره مورد آزمون قرار گرفت. شرکت‌کننده‌ها بر اساس هر یک از انگیزه‌های خاص رقابت و به روش میانه به دو گروه دارای انگیزه بالا و پایین تقسیم شدند و پرخاشگری گروه‌ها مورد مقایسه قرار گرفت. داده‌ها با استفاده از تحلیل واریانس دو عاملی با تکرار سنجش عامل آزمون، آزمون t با اصلاح بونفرونی در سطح معنی‌داری $p < 0/05$ تجزیه و تحلیل شد. نتایج نشان داد که پرخاشگری گروه تجربی پس از ۶ هفته تمرین هندبال به طور معنی‌داری کاهش یافت، ولی بین پرخاشگری گروه‌های دارای انگیزه توان، دستیابی به پیروزی و اجتناب از شکست بالا و پایین، تفاوت معنی‌داری وجود نداشت؛ بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که اثر تمرین‌های هندبال بر پرخاشگری به واسطه انگیزش رقابت انجام نمی‌گیرد.

واژه‌های کلیدی: پرخاشگری، انگیزش رقابت، انگیزش دستیابی به پیروزی، انگیزش توان،

۱- دانشگاه الزهرا (س)

۲- دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج

۳- دانشگاه الزهرا (س)

* Davodnori2010@yahoo.com

مقدمه

بدیهی است که تمامی اعمال بشر از دو جنبه فیزیولوژیک و روانی قابل بررسی است و با توجه به نقشی که جنبه‌های روانی در اعمال و رفتار بشر دارند، اهمیت دادن به مباحث روان‌شناسی ارزش و اعتبار ویژه‌ای دارد (۵). پرخاشگری یکی از مسائل مهم در گستره روان‌شناسی است که متخصصان و کارشناسان تربیت بدنی امروزه به اهمیت این عامل در ورزش پی برده‌اند و آن را مورد توجه قرار می‌دهند و همچنین در این راستا برخی عوامل وجود دارند که می‌توانند بر میزان پرخاشگری اثر گذار باشند.

دیدگاه‌های مربوط به پرخاشگری در ورزش، دیدگاه‌های دو طرفه است. از یک طرف، به عقیده راسل، در دوران صلح، مکان‌های ورزشی تنها جایی هستند که پرخاشگری نه تنها در آنها جایز است؛ بلکه رفتار پرخاشگرانه تشویق نیز می‌شود. از سوی دیگر، دادگاه‌های بسیاری به دلیل تخلف از قوانین تشکیل می‌شود که ورزشکاران را به علت رفتارهای پرخاشگرانه عمدی و صدمه زدن به ورزشکاران دیگر محاکمه می‌کنند. یکی از دلایل دیدگاه دو طرفه بودن پرخاشگری این است که تفسیر ما از پرخاشگری در موقعیت‌های مختلف بسیار متفاوت است، به همین علت پژوهشگران تلاش کردند که تعریف روشن تری از پرخاشگری را ارائه دهند (۴). اصطلاح پرخاشگری به دامنه گسترده‌ای از رفتارهای مختلف اشاره دارد، اما از این اصطلاح هنگام تشریح رفتار خشونت‌آمیز مانند؛ جنگیدن و دعوا کردن استفاده می‌شود (۶). بر اساس توافقی که بین بیشتر روان‌شناسان ورزشی وجود دارد، آنان پرخاشگری را چنین تعریف کرده‌اند: پرخاشگری بنا به اظهارات بارون (۱۹۷۷)، به شکلی از رفتار می‌گویند است که هدف آن آسیب رساندن یا آزار دادن موجود زنده است (۹).

متأسفانه امروزه در برخی از ورزش‌ها شاهد این هستیم که ورزشکاران، تماشاگران، ویا... صحنه‌های زیبای رقابت‌های ورزشی را به زشتی می‌گیرند و با پرخاشگری و خشونت آلوده

می سازند و از آنجایی که جامعه ما یک جامعه اسلامی و برخاسته از ارزش‌های اسلامی است، به مسأله پرخاشگری باید به عنوان امری جدی و مهم توجه کرد.

از سویی دیگر، یکی از دلایل اصلی پیروزی ورزشکاران، توجه به مجموعه‌ای از عوامل ذهنی خاص است. عموماً انگیزش یکی از موضوع‌های اصلی روان‌شناسی ورزشی است که تاثیر بسیاری بر عملکرد ورزشکاران دارد و نقش آن در استعدادیابی ورزش و برنامه ریزی‌های روان‌شناختی مریبان برای ورزشکاران بسیار مهم است (۲۴). بنابر اعتقاد کلی، برخی عوامل ذهنی خاص برای رقابت موفق در ورزش (پیروزی در سطوح بالا) مفید هستند (فردریک و رایان^۱، ۱۹۹۳، مورگان^۲، ۱۹۸۴) کارکردهای انگیزش در محیط‌های ورزشی و تربیت بدنی برای رقابت به عنوان یک اصل برای ورزشکاران شناخته شده‌اند (۱۳).

انگیزش، نیازها و امیالی است که جهت، شدت و ثبات رفتار به سمت هدف را تنظیم می‌کند (۲). بررسی و مطالعه انگیزش و رفتار، در حقیقت، تلاشی است برای یافتن پاسخ‌های مناسب به پرسش‌هایی که به نوعی به طبیعت انسان مربوط هستند (۱۴).

انگیزش یکی از عوامل اثرگذار در پیروزی و رقابت ورزشکاران است که اصولاً بسیار زیاد نادیده گرفته می‌شود.

لذا پژوهشگران به دنبال یافتن عوامل مرتبط یا موثر بر پرخاشگری هستند تا با دستکاری آن، به کاهش آن در ورزش بپردازند و سلامت روانی و در نتیجه آن، سلامت جسمانی را تضمین کنند.

امروزه پژوهش‌های بسیاری در زمینه پرخاشگری در ورزش انجام شده است که بیشتر این پژوهش‌ها به صورت علی-مقایسه‌ای است؛ به طور مثال، در سال ۲۰۰۲، لیموکس و همکاران^۳ در پژوهش خود که شامل دو گروه ۸۶ نفره از ورزشکاران دانشگاهی در ورزش‌های برخوردی

1- Frederick & Ryan

2- Morgan

3- Lemieux

و غیربرخوردی و دو گروه کنترل ۸۶ نفره غیرورزشکار بودند، به این نتیجه رسیدند که میزان پرخاشگری در بین ورزشکاران و غیر ورزشکاران تفاوتی ندارد (۲۱). در سال ۲۰۰۴ استورنس و رولند^۱ در مطالعه‌ای به بررسی اشکال مختلف پرخاشگری در مطالعه مقطعی بازیکنان نوجوان ۱۴ تا ۱۶ ساله هندبال (پسر) در نروژ پرداخت که بازیکنان به فهرست اندازه‌گیری "استراتژی برد پرخاشگرانه"، پاسخ دادند. استراتژی برد پرخاشگرانه، همبستگی مثبت و معنی داری با یکی از ابعاد پرخاشگری واکنشی و پرخاشگری انفعالی داشت. نتایج پژوهش نشان داد که با شبیه سازی "استراتژی برد پرخاشگرانه"، زمین هندبال جایی برای نگرش‌های خشن و خصومت آمیز است که با روحیه و عقاید ورزشکاری سازگاری ندارد (۲۳).

فیلهو و همکاران^۲ در سال ۲۰۰۵ در پژوهش خود که در آن از ۲۰۹ ورزشکار (۱۰۸ مرد و ۱۰۱ زن) از چهار رشته ورزشی (والیبال، بسکتبال، جودو و شنا) و ۲۱۴ غیرورزشکار (۱۶۹ مرد و ۴۵ زن)، استفاده کرده بودند، نشان دادند که در هشت متغیر از دوازده متغیر ابزار FPI-R (فهرست شخصیت فرایبورگ)، پرخاشگری در بین ورزشکاران و غیرورزشکاران تفاوت معنی داری داشته و پرخاشگری در ورزشکاران کاهش یافته است (۲۰). زیکفسکی و همکاران^۳ نیز در سال ۲۰۰۸ درباره پرخاشگری در ورزش به مطالعه پرداختند. آنها پژوهشی را در بین گروهی از ورزشکاران در دامنه سنی ۱۷ تا ۳۰ سال انجام دادند و به این نتیجه رسیدند که ورزشکارانی که علیه هم مبارزه می کنند (بوکس - فوتبال - هندبال) در زمینه پرخاشگری کنترل کمتری را نشان می دهند و پرخاشگری در آنها افزایش می یابد (۲۸). همچنین باریمانی و همکاران^۴ در سال ۲۰۰۹ در پژوهشی که بین ۲۷۰ دانشجوی ورزشکار و ۳۸۰ دانشجوی غیرورزشکار انجام دادند، به این نتیجه رسیدند که میانگین میزان پرخاشگری در بین دانشجویان ورزشکار، کمتر از دانشجویان غیرورزشکار است (۱۷).

1- Stornes & Roland

2- Filho et al

3- Ziokowski

4- Barimani

در ایران نیز در مورد پرخاشگرمی، پژوهش‌های بسیاری صورت گرفته است. برای مثال؛ زبیری در سال ۱۳۷۳ در پژوهش خود که بر روی یک گروه منتخب از ورزشکاران نخبه با یک گروه غیر ورزشکار انجام داد، به این نتیجه رسید که پرخاشگرمی در ورزشکاران بیشتر از غیر ورزشکاران است (۱۰). چلونگر در سال ۱۳۷۴ در مطالعه‌ای که به بررسی و مقایسه میزان پرخاشگرمی در بین ۱۵۰ نفر از دانش آموزان ورزشکار دامنه سنی ۱۴ تا ۱۵ ساله انجام داد، به این نتیجه رسید که "پرخاشگرمی" در ورزشکاران بیشتر بوده است (۷). همچنین صاحب الزمانی در سال ۱۳۷۴ در بررسی اثر یک برنامه تمرینی سه ماهه کاراته بر روی میزان پرخاشگرمی نوجوانان دانش آموز نشان داد که فعالیت کاراته می تواند در کاهش پرخاشگرمی افراد نوجوان موثر باشد (۱۲). الله قلی پور در سال ۱۳۷۷ در پژوهشی که تحت عنوان مقایسه پرخاشگرمی بین جوانان ورزشکار رشته‌های بسکتبال، کاراته، بوکس و غیرورزشکار شهر بابل انجام داد نیز به این نتیجه رسید که غیرورزشکاران، پرخاشگرمی بیشتری را نشان می‌دهند (۱). همچنین در سال ۱۳۸۶ مسعود نیا در پژوهش خود نشان داد که بین ورزشکاران رزمی و غیررزمی از نظر پرخاشگرمی تفاوت معنی داری وجود دارد و ورزشکاران رزمی کار پرخاشگرتر هستند (۱۵).

در زمینه انگیزش، پژوهش‌های بسیاری انجام شده، ولی پژوهشی که نقش واسطه‌ای آن و اثر ورزش بر پرخاشگرمی را بررسی کند، انجام نشده است.

بدین گونه که، ویلیس^۱ در سال ۱۹۸۲ در بررسی ۱۷ رشته ورزشی گروهی و انفرادی دریافت که بین انگیزش رقابت و ورزشکاران در رشته‌های مستقیم رقابتی با ورزش‌هایی که مستقیماً رقابتی نیست، اختلاف معنی داری وجود دارد. در ضمن با وجود اینکه به نظر می‌رسید، انگیزش اجتناب از شکست، اثری منفی بر اجرا دارد، مقایسه بین این انگیزه در بازیکنان تیم‌های فوتبال برنده و بازنده نشان داد که تیم‌های برنده دارای ترس از شکست بیشتری بودند و در واقع اجتناب از شکست تسهیل کننده اجراست (۲۷). همچنین در سال ۱۹۸۸ دیترو و گیل^۲ در پژوهش خود به این نتیجه

1- Willis

2- Deeter & Gill

رسیدند که رقابت جویی و انگیزش دستیابی به پیروزی از ویژگی‌های افراد موفق و نخبه است و در ورزشکاران بیشتر از غیر ورزشکاران مشاهده می‌شود (۱۸). وارنبرگ و مک‌کاپن^۱ نیز در سال ۱۹۹۸ نتیجه گرفتند که رقابت جویی و انگیزش دستیابی به پیروزی بازیکنان حرفه‌ای هاکی به طور معنی داری بیشتر از ورزشکاران تازه کار است (۲۵). خیری در سال ۱۳۷۹ نیز در پژوهشی درمورد مقایسه انگیزش پیشرفت بین دانشجویان ورزشکار و غیر ورزشکار در دانشگاه‌های ایلام، به این نتیجه رسید که تفاوت معنی داری در سطح انگیزش دانشجویان ورزشکار و غیر ورزشکار به نفع گروه ورزشکاران وجود دارد و انگیزش رقابت در دانشجویان ورزشکار بیشتر است (۸).

بیشتر پژوهش‌های گذشته با استفاده از طرح علی - مقایسه‌ای، موضوع اثر ورزش بر پرخاشگری را مورد بررسی قرار داده‌اند و به موضوع روش تجربی کمتر پرداخته‌اند. آنان عمدتاً به این نتیجه رسیده‌اند که در رفتار پرخاشگری ورزشکاران رشته‌های مختلف تفاوت معنا داری وجود ندارد و تنها به این مسأله اشاره کرده‌اند که غیر ورزشکاران از ورزشکاران پرخاشگرترند و همچنین در زمینه انگیزش رقابت نیز پژوهش‌هایی انجام شده نشان می‌دهد که انگیزش رقابت بین ورزشکاران در رشته‌های مختلف، تفاوت معنی داری ندارد و بیشتر بیان کرده‌اند که ورزشکاران، دارای انگیزش رقابتی بیشتری نسبت به غیر ورزشکاران هستند. همان طور که مشخص شد، پژوهش‌های انجام شده کمتر به دنبال شناسایی متغیرهای واسطه‌ای آثار ورزش بر پرخاشگری بوده‌اند؛ بنابراین پژوهش حاضر با هدف تعیین اثر ۶ هفته تمرین‌های منتخب هندبال بر میزان پرخاشگری دانش آموزان پسر نوجوان با توجه به متغیرهای میانجی انگیزش رقابت انجام شد.

روش شناسی

این پژوهش نیمه تجربی به روش میدانی و با استفاده از طرح تحقیق پیش آزمون پس آزمون گروه‌های همسان انجام شد.

شرکت کننده ها

شرکت کننده‌های این پژوهش ۴۰ دانش آموز پسر پایه اول مقطع راهنمایی در دامنه سنی ۱۲ تا ۱۳ ساله با میانگین ۱۲/۴ و انحراف معیار ۰/۴۹۵ بودند که به صورت داوطلبانه از جامعه آماری دانش آموزان پسر پایه اول راهنمایی شهرستان بهار در سال تحصیلی ۸۹-۱۳۸۸ (N=۱۸۲) انتخاب شدند. آنان در مهارت هندبال، در سطح مبتدی بودند، انتخاب شدند. نمونه انتخابی بر اساس سطح آمادگی جسمانی در دو گروه تجربی و کنترل (هر یک ۲۰ تن) همسان سازی شدند.

ابزار اندازه‌گیری

۱- پرسشنامه پرخاشگری آیزنک (EPI)، این پرسشنامه را آیزنک در سال ۱۹۶۳ تدوین کرد که متغیر پرخاشگری را ارزیابی می‌کند و دارای ۳۰ پرسش است که ۲۰ پرسش آن مثبت و ۱۰ پرسش آن پاسخ منفی دارد و در مقابل هر پرسش گزینه‌های بلی، نمی‌دانم، خیر گذاشته شده است.

نمره گذاری به این صورت انجام می‌شود که به ازای هر پرسش مثبتی که جواب "بلی" داشته باشد یک نمره و به ازای هر پرسش منفی که جواب "خیر" داشته باشد، یک نمره داده می‌شود و اگر عکس دو مورد بالا باشد، صفر تعلق می‌گیرد و به ازای هر پرسش که نمی‌دانم، جواب داده شود، ۰/۵ تعلق می‌گیرد. دامنه تغییرات صفر و ۳۰ است گرفتن نمره ۱۲ یا بالاتر، ملاک پرخاشگری در این نوع پژوهش محسوب می‌شود که البته فردی با نمره پایین تر از ۱۲ در این معیار، فردی آرام و خوش اخلاق است. روایی و اعتبار آزمون پرخاشگری آیزنک در چندین پژوهش مورد تأیید قرار گرفته است.

از نظر میزان اعتبار پرسشنامه بر روی ۱۰۰ دانش آموز دوره راهنمایی در مدارس مختلف اجرا شده و از روش - کودر ریچادر سون - در گروه آزمایش ۸۱٪ و در گروه کنترل ۹۱٪ به

دست آمد (۳).

در پژوهشی که نادران به سال ۱۳۸۴ با عنوان "هنجاریابی پرسشنامه پرخاشگری آیزنک" انجام داد، میزان پایایی آن را برابر با ۰/۸۶ برآورد کرد و دهقانی در سال ۱۳۸۵ در پژوهشی با عنوان "هنجاریابی و انطباق پرسشنامه آیزنک و اختلالات رفتاری راتر"، پایایی پرسشنامه پرخاشگری آیزنک را ۰/۸۴ به دست آورد (دهقانی، ۱۳۸۵) و آکاتی (۱۳۷۲) در پژوهشی با عنوان "بررسی و مطالعه میزان همبستگی متغیرهای هوش و پرخاشگری، معدل و پرخاشگری و هنجاریابی و تعیین پایایی آزمون پرخاشگری آیزنک"، نشان داد که آزمون پرخاشگری آیزنک از اعتبار بالایی برخوردار است (۱۶) و همچنین از آنجایی که پرسشنامه موردنظر استاندارد است و بارها در داخل و خارج از کشور مورد استفاده پژوهشگران قرار گرفته، کارایی و اعتبار آن مورد تایید قرار گرفته است.

۲- پرسشنامه نگرش ورزشی ویلیس (SAI)، این پرسشنامه سه نوع انگیزش خاص رقابتی شامل؛ انگیزش توان، انگیزش دستیابی به پیروزی و انگیزش اجتناب از شکست را ارزیابی می‌کند که شامل ۴۰ پرسش با مقیاس ۵ ارزشی لیکرت است. پاسخها از بسیار موافق تا بسیار مخالف رتبه بندی شده‌اند. اعتبار سازه پرسشنامه را ویلیس و لین ۱ (۱۹۸۸)، برابر با ۰/۷۶ تعیین کرده‌اند و همچنین اعتبار منطقی و محتوایی و پایایی زمانی و ثبات درونی این پرسشنامه نیز به وسیله شجاعی و همکاران (۱۳۸۶) تایید شده است.

شیوه اجرا

نخست از اعضای نمونه آزمون آمادگی جسمانی ایفرد (که شامل چهار آزمون انعطاف پذیری، بارفیکس، دراز و نشست و دو ۵۴۰ متر است) به عمل آمد. شرکت کنندگان بر اساس امتیازهای حاصل به دو گروه همسان (گروه تجربی و کنترل) تقسیم شدند و دو پرسشنامه پرخاشگری و

نگرش ورزشی، را تکمیل کردند. سپس به افراد گروه تجربی به مدت ۶ هفته (هر هفته سه جلسه ۹۰ دقیقه‌ای) تمرین هندبال داده شد که این تمرین‌ها ابتدا بر اساس جدول طبقه‌بندی دوبعدی جنتایل برنامه ریزی شده بود. در هر جلسه یک مهارت جدید به اعضای گروه تجربی آموزش داده می‌شد و آموزش مهارت به صورتی بود که پس از پایان دوره تمرین‌ها، افراد آمادگی شرکت در یک مسابقه هندبال را داشتند. پس از پایان دوره تمرینی، دوباره هر دو گروه پرسشنامه‌های پرخاشگری و نگرش ورزشی را تکمیل کردند. برای بررسی اثر متغیر واسطه‌ای انگیزش رقابت، شرکت‌کننده‌ها بر اساس هر یک از انگیزه‌های خاص رقابت به روش میانه، به دو گروه دارای انگیزه بالا و پایین تقسیم شدند و پرخاشگری دو گروه مورد مقایسه قرار گرفت.

روش‌های آماری

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو بخش آمار توصیفی و استنباطی از نرم افزار SPSS ویرایش ۱۸ استفاده شد. پس از کاربرد آمار توصیفی شامل؛ میانگین و انحراف معیار برای توصیف ویژگی‌های جمعیت‌شناسی نمونه و متغیرهای اندازه‌گیری شده، پیش فرض‌های طبیعی بودن توزیع، استقلال گروه‌ها و همگنی واریانس‌ها، به ترتیب با بهره گرفتن از آزمون کولموگروف - اسمیرنوف ضریب همبستگی پیرسون و آزمون لوین مورد استفاده قرار گرفت. برای مقایسه میانگین متغیرهای وابسته بین گروه‌های مورد مطالعه از تحلیل واریانس دو عاملی (۲ گروه در ۲ آزمون) با تکرار سنجش عامل آزمون، آزمون تی مستقل و وابسته استفاده شد. حداقل سطح معنی داری ۰/۰۵ بود.

نتایج

ویژگی‌های جمعیت‌شناسی شرکت‌کنندگان در جدول ۱ نشان داده شده است. مقایسه آماری عوامل آمادگی جسمانی با استفاده از آزمون t مستقل تفاوت اولیه معنی‌داری را بین دو

گروه نشان نداد ($p < 0.05$).

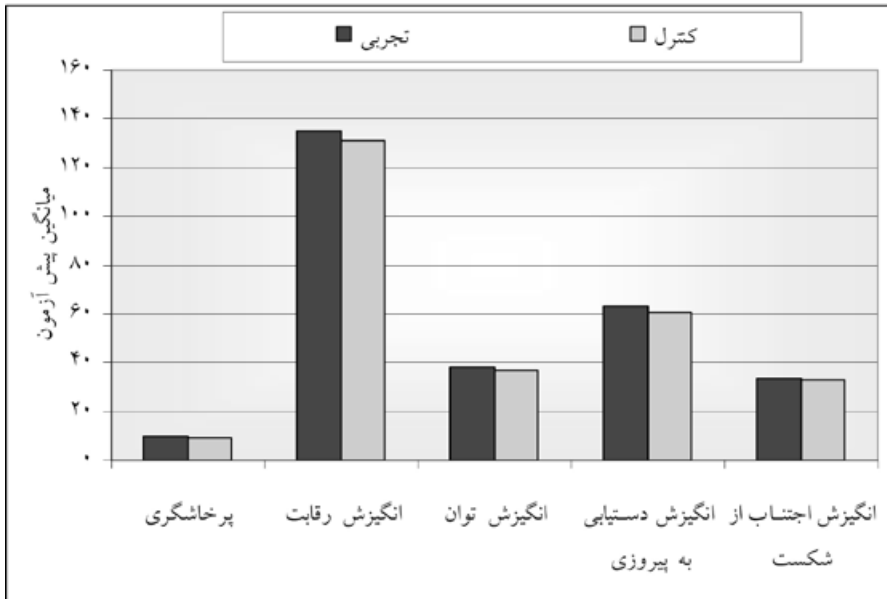
جدول ۱: ویژگی‌های جمعیت شناسی شرکت کنندگان

انحراف استاندارد	میانگین	آماره متغیر-گروه	
		تجربی	سن
۰/۵۱	۱۲/۴۵۰	تجربی	سن
۰/۴۸	۱۲/۳۵۰	کنترل	
۰/۱۵	۲/۴۲۵	تجربی	دو ۵۴۰ متر
۰/۰۸	۲/۴۱۰	کنترل	
۴/۶۰	۲۴/۳۰۰	تجربی	انعطاف پذیری
۳/۵۹	۲۴/۴۵۰	کنترل	
۹/۱۸	۲۹/۳۵۰	تجربی	دراز و نشست
۸/۲۵	۳۰/۱۵۰	کنترل	
۳/۹۳	۱۰/۷۰۰	تجربی	بارفیکس
۳/۹۷	۱۰/۴۵۰	کنترل	

جدول ۲: آماره‌های توصیفی متغیرهای اندازه‌گیری شده در این پژوهش را نشان می‌دهد.

جدول ۲: آماره‌های توصیفی متغیرهای اندازه‌گیری شده در گروه‌های مورد مطالعه

تجربی		کنترل		گروه - آماره	
انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	پیش آزمون	پس آزمون
۲/۷۳	۹/۷۵۰	۱/۵۷	۹/۲۰۰	پیش آزمون	پرخاشگری
۲/۷۹	۷/۱۵۰	۲/۳۰	۸/۴۰۰	پس آزمون	
۱۵/۰۰	۱۳۵/۲۰۰	۱۳/۴۶	۱۳۱/۰۰۰	پیش آزمون	انگیزش رقابت
۶/۳۰	۱۴۲/۲۰۰	۱۲/۱۵	۱۳۴/۹۵۰	پس آزمون	
۴/۷۷	۳۷/۹۵۰	۴/۲۸	۳۷/۲۰۰	پیش آزمون	انگیزش توان
۴/۰۶	۳۹/۳۰۰	۴/۸۷	۳۶/۷۰۰	پس آزمون	
۸/۱۵	۶۳/۵۰۰	۸/۲۵	۶۰/۷۰۰	پیش آزمون	انگیزش دستیابی به پیروزی
۳/۰۵	۷۲/۸۰۰	۵/۹۲	۶۳/۵۰۰	پس آزمون	
۶/۵۳	۳۲/۷۵۰	۵/۲۴	۳۳/۱۰۰	پیش آزمون	انگیزش اجتناب از شکست
۵/۸۴	۳۰/۵۵۰	۵/۷۲	۳۴/۷۵۰	پس آزمون	

میانگین پیش آزمون متغیرهای اندازه‌گیری شده در گروه‌های مورد مطالعه

میانگین پس آزمون متغیرهای اندازه‌گیری شده در گروه‌های مورد مطالعه

بر اساس نتایج آزمون کولموگروف - اسمیرنوف، توزیع همه داده هادر سطوح مختلف متغیر مستقل طبیعی بود ($p > 0/05$). علاوه بر این، نتایج آزمون لوین، همگنی واریانس ها و نتایج ضریب همبستگی پیرسون عدم وابستگی گروه ها را نشان داد ($p < 0/05$). با توجه به این پیش فرض ها برای تحلیل داده ها از آمار پارامتریک استفاده شد. جدول ۳ نتایج تحلیل واریانس دو عاملی (۲ گروه در ۲ آزمون) با تکرار سنجش عامل آزمون را برای متغیر پرخاشگری نشان می دهد. مطابق جدول، اثر اصلی آزمون معنی دار، اما اثر اصلی گروه و اثر متقابل دو عامل معنی دار نبود.

جدول ۳: نتایج تحلیل واریانس دو عاملی با تکرار سنجش عامل آزمون برای متغیر پرخاشگری

آماره منبع	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F آماره	معنی داری
آزمون	۵۷/۸۰۰	۱	۵۷/۸۰۰	۸/۷۱۶	۰/۰۰۵
آزمون * گروه	۱۶/۲۰۰	۱	۱۶/۲۰۰	۲/۴۴۳	۰/۱۲۶
خطا (آزمون)	۲۵۲/۰۰۰	۳۸	۶/۶۳۲		
گروه	۲/۴۵۰	۱	۲/۴۵۰	۰/۵۰۰	۰/۴۸۴
خطا (گروه)	۱۸۶/۳۰۰	۳۸	۴/۹۰۳		

مقایسه های درون گروهی با استفاده از آزمون t وابسته (جدول ۴) کاهش معنی دار پرخاشگری گروه تجربی از پیش آزمون تا پس آزمون را نشان داد.

جدول ۴: نتایج آزمون t وابسته برای مقایسه درون گروهی پرخاشگری

آماره گروه	اختلاف میانگین	انحراف استاندارد	t آماره ی	درجه آزادی	معنی داری
تجربی	۲/۶۰۰	۴/۳۶	۲/۶۶۱	۱۹	۰/۰۱۵
گواه	۰/۸۰۰	۲/۷۲	۱/۳۱۲	۱۹	۰/۲۰۵

جدول ۵ نتایج آزمون t مستقل برای مقایسه پرخاشگری گروه‌های دارای انگیزه توان، دستیابی به پیروزی و اجتناب از شکست بالا و پایین را نشان می‌دهد. همان طور که در جدول مشاهده می‌شود تفاوت بین پرخاشگری هیچ یک از گروه‌ها معنی دار نبود ($p > 0/05$).

جدول ۵: نتایج آزمون t مستقل برای مقایسه پرخاشگری در گروه‌های با انگیزه رقابت، دستیابی به پیروزی و اجتناب از شکست بالا و پایین

معنی داری	درجه آزادی	t آماره	میانگین اختلاف	آزمون لوین		میانگین	تعداد	آماره گروه
				sig	F			
۰/۴۸۷	۱۸	-۰/۷۱۰	-۰/۹۰۰	۰/۱۸	۱/۹۳	۶/۷۰۰	۱۰	انگیزش رقابت بالا
						۷/۶۰۰	۱۰	انگیزش رقابت پایین
۰/۲۴۰	۱۸	-۱/۲۱۴	-۱/۵۰۰	۰/۳۵	۰/۸۹	۶/۴۰۰	۱۰	انگیزش دستیابی به پیروزی بالا
						۷/۹۰۰	۱۰	انگیزش دستیابی به پیروزی پایین
۰/۳۱۱	۱۸	۱/۰۴۲	۱/۳۰۰	۰/۰۵۲	۴/۴۲	۷/۸۰۰	۱۰	انگیزش اجتناب از شکست بالا
						۶/۵۰۰	۱۰	انگیزش اجتناب از شکست پایین

بحث و نتیجه گیری

این پژوهش با هدف تعیین اثر ۶ هفته تمرین‌های منتخب هندبال بر میزان پرخاشگری دانش آموزان پسر نوجوان با توجه به متغیرهای واسطه‌ای انگیزش رقابت انجام شد. نتایج نشان داد که پرخاشگری گروه تجربی پس از ۶ هفته تمرین هندبال به طور معنی‌داری کاهش یافت و پرخاشگری گروه تجربی به طور معنی‌داری کمتر از گروه کنترل بود. این نتایج با یافته‌های مسعودنیا (۱۳۸۶)، الله قلی پور (۱۳۷۷)، صاحب الزمانی (۱۳۷۴) و همچنین زبیری (۱۳۷۲) همخوانی دارد، آنان اشاره به این مطلب داشته‌اند که پرداختن به فعالیت‌های بدنی، پرخاشگری را کاهش می‌دهد و همچنین با یافته‌های باریمانی و همکاران (۲۰۰۹) همخوانی دارد که نتیجه گرفتند میانگین میزان پرخاشگری در بین دانشجویان ورزشکار کمتر از دانشجویان غیرورزشکار

است؛ همچنین با و نتایج فیلهو و همکاران (۲۰۰۵) که نشان دادند ورزشکاران در جلوگیری از پرخاشگری، به طور معنی داری بهتر از غیرورزشکاران هستند، همخوانی دارد. این در حالی است که پژوهش‌های مذکور با استفاده از طرح علی-مقایسه‌ای انجام شده، در حالی که پژوهش حاضر به صورت نیمه تجربی انجام شد. البته این یافته‌ها با نتایج چلونگر (۱۳۷۴)، استورنس و رولند (۲۰۰۴) و زیکفسکی و همکاران (۲۰۰۸) که نشان دادند پرخاشگری ورزشکاران بیشتر از غیرورزشکاران است و همچنین با نتایج لیموکس و همکاران (۲۰۰۲) که نشان دادند بین پرخاشگری ورزشکاران و غیرورزشکاران تفاوتی وجود ندارد همخوانی ندارد. از دلایل عدم همخوانی نتایج این پژوهش‌ها با پژوهش حاضر را می‌توان به تفاوت رشته‌ی ورزشی، سطح رقابت ورزشی و سن ورزشکاران نسبت داد. احتمالاً ماهیت ورزش‌های مختلف و جو حاکم بر رقابت‌های هر رشته ورزشی می‌تواند بر پرخاشگری آثار متفاوتی داشته باشد. علاوه بر این، بسیاری از پژوهش‌ها اثر سن و سطح رقابت بر پرخاشگری را نشان داده‌اند که ممکن است از دلایل عدم همخوانی یافته‌ها با پژوهش‌های یاد شده باشد.

برخی پژوهشگران روان‌شناسی ورزش، پرخاشگری در ورزش را به عنوان یک پالایش تلقی می‌کنند که تکانه‌های پرخاشگری، ارضای رفتار پرخاشگرانه در زمینه‌های غیرورزشی را کاهش می‌دهد. به عبارت دیگر، معتقدند که افراد پرخاشگر می‌توانند در فعالیت‌های ورزشی از احساسات خشم خود رهایی یابند و هیجانات زیانبار و انرژی اضافی خود را تخلیه کنند و لذا این گونه افراد پرخاشگر، می‌توانند تا مدت‌ها آرامش خود را از دست ندهند (محرم زاده، ۱۳۸۴). نتایج مقایسه بین پرخاشگری شرکت‌کنندگان با انگیزش توان، دستیابی به پیروزی و اجتناب از شکست بالا و پایین، تفاوت معنی داری را نشان نداد. بنابراین می‌توان این نتیجه را پذیرفت که اثر تمرین‌های هندبال بر کاهش پرخاشگری به واسطه تغییرات انگیزه‌های خاص رقابت، یعنی انگیزه توان، انگیزه دستیابی به پیروزی و انگیزه اجتناب از شکست قرار نمی‌گیرد. در پژوهش‌های گذشته، یافته‌های خیری (۱۳۷۹)، ویلیس (۱۹۸۲)، دیترو و گیل (۱۹۸۸)، و

وارنتبرگ و مک کاچن (۱۹۹۸) تنها به این نکته اشاره کرده‌اند که انگیزش رقابت در ورزشکاران بیشتر از غیر ورزشکاران است و به این موضوع که اثر ورزش بر کاهش پرخاشگری به دلیل تغییرات انگیزه رقابت است، اشاره‌ای نکرده‌اند.

به طور خلاصه نتایج این پژوهش گویای این مطلب بود که ۶ هفته تمرین هندبال، بر میزان پرخاشگری اثر مستقیم دارد و در حد معنی‌داری میزان پرخاشگری پسران نوجوان را کاهش داده است؛ ولی متغیر واسطه‌ای انگیزش رقابت و خرده مقیاس‌های آن نقشی در این اثر ندارد. بنابراین لازم است که پژوهشگران علاقه مند به این زمینه برای بررسی ساخت و کار اثر ورزش بر پرخاشگری، در جستجوی شناسایی متغیرهای واسطه‌ای مورد نظر باشند و در سایر رشته‌های ورزشی و سطوح رقابت و همچنین در سن و جنس مختلف به مطالعه بپردازند.

منابع

- ۱- الله قلی پور، سید مسعود. (۱۳۷۷). مقایسه پرخاشگری بین جوانان ورزشکار رشته‌های بسکتبال، کاراته، بوکس و غیرورزشکار شهر بابل. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی.
- ۲- انشل، ام. اچ؛ هیوود، کی؛ فریدسون، پی؛ هوروات، ام؛ همیل، جی؛ وپلامن، اس. ا. (۱۳۷۶). واژه نامه علوم ورزشی. ترجمه حسین سنگدل؛ محمد کاظم واعظ موسوی؛ شکوه نوابی نژاد؛ رحمت اله صدیق سروستانی؛ محمد خبیری. تهران: کمیته ملی المپیک جمهوری اسلامی.
- ۳- آیزنگ، هالن. جی، ویلسون. (۱۳۶۹). خودشناسی (ترجمه ش. قهرمان). چاپ پنجم. انتشارات شباویز.
- ۴- ضامن، لیلا؛ فرخی، احمد؛ جابری مقدم، علی اکبر (۱۳۸۸). ارتباط بین جو اخلاقی تیم و تمایلات پرخاشگری ورزشی در بازیکنان نوجوان بسکتبال، فصلنامه حرکت، شماره ۳۹، صص: ۷۹-۹۲.
- ۵- جارویس، مت. (۱۳۸۰). روان شناسی ورزشی. ترجمه نورعلی خواجوند. انتشارات کوثر. چاپ اول.
- ۶- جی بول، استفن. (۱۳۷۷). روان شناسی ورزشی. ترجمه پرستو اصانلو؛ سوری کشگر. انتشارات دانشگاه الزهرا (س)، چاپ اول، تهران.
- ۷- چلونگر، حسن. (۱۳۷۴). عنوان بررسی و مقایسه میزان پرخاشگری دانش آموزان پسر ورزشکار و غیر ورزشکار - ۱۵ ساله ناحیه یک آموزش و پرورش شهر اصفهان. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.
- ۸- خیری، عامر. (۱۳۷۹). مقایسه انگیزش پیشرفت بین دانشجویان ورزشکار و غیرورزشکار دانشگاه‌های ایلام. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت معلم تهران.
- ۹- دایان، گیل. (۱۳۸۳). پویایی روان شناختی در ورزش. ترجمه نورعلی خواجوندی، انتشارات کوثر، چاپ اول.
- ۱۰- زبیری، مهدی. (۱۳۷۳). مقایسه وضعیت خلق و خوی شخصیتی یک گروه منتخب از ورزشکاران نخبه با یک گروه غیر ورزشکار. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.
- ۱۱- شجاعی، معصومه، خبیری، محمد، و حاجی قاسم، امیر. (۱۳۸۶). توصیف صفات انگیزشی

بازیکنان نخبه فوتبال ایران. المپیک، جلد ۱۵، شماره ۲، ص ص: ۳۹-۳۸.

۱۲- صاحب الزمانی، منصور. (۱۳۷۴). بررسی اثر یک تمرین سه ماهه کاراته بر روی میزان پرخاشگری

نوجوانان دانش آموز شهرستان تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس.

۱۳- گلین. س، رابرتس- کوین. س، اسپینگ - سینتال. پ (۱۳۸۲). روان شناسی ورزشی. ترجمه

محمد کاظم واعظ موسوی؛ معصومه شجاعی. انتشارات رشد، چاپ اول.

۱۴- محرم زاده، مهرداد. (۱۳۸۴). مبانی روانی - اجتماعی در تربیت بدنی. انتشارات پیام نور، چاپ

سوم.

۱۵- مسعودنیا، ابراهیم. (۱۳۸۶). تاثیر پرخاشگری بر مشارکت در ورزش های رزمی، فصلنامه المپیک،

جلد ۱۵، شماره ۳ (پیاپی ۳۹)، ص ص: ۵۵-۶۶.

۱۶- هادی پور، مجتبی. (۱۳۸۵). بررسی ارتباط بین ویژگی های شخصیتی و میزان پرخاشگری در

ورزشکاران مرد رشته های مختلف ورزشی شهرستان همدان در سال ۱۳۸۵. پایان نامه کارشناسی ارشد،

دانشگاه بوعلی سینا

17- Barimani, A. Sina, F. S. Niaz-azari, K. Makerani, K. F. (2009). Comparing and examining the amount of aggression between the athletic and non-athletic students.

World Applied Sciences. 6, (4) 460-463.

18- Deeter, T. E. & Gill, D. L. (1988). The relationship of competitiveness and achievement orientation to participation in sport activities. Journal of Sport and

Exercise Psychology, 10 (2), 139_150.

19- Frederick, C. M. & Ryan, R. M. (1993). Differences in motivation for sport and exercise and their relations with participation and mental health. Journal of sport

Behavior, 16 (3), 124_138.

20- Filho, M. Riberio, L. Garcia, F. (2005). Comparison of personality characteristics between high-level Brazilian athletes and non-athletes. Rev Bras Med

Sport. 11, (2) 114-119.

- 21- Lemieux, P. Mckelvie, S. Stout, D. (2002). Self-reported hostile aggression in contact athletes, no contact athletes and non-athletes. *Sport Psychology*, 4, (3) 42-56
- 22- Morgan. W. P. (1984). Selected psychological factors limiting performance: Amental health model in D. H Clarke and H. M Eckert (eds) *Limits of Human Performanc*. Champaign. IL: Human kinetics, pp. 70_80.
- 23- Stornes, T. Roland, E. (2004). Handball and Aggression: An investigation of adolescent handball players' perceptions of aggressive behavior. *Sport Science*. 4, (1) 1-13.
- 24- Steward, C., & Meyers, M. C. (2004). Motivational traits of elite yang soccer players. *Physical Educator*, 61 (4), 213_219.
- 25- Wartenbarg, L. & M C Cutcheon, L. (1998). Further reliability and validity of data on the sport orientation questionnaire. *Journal of sport psychology*. 21 (2), 21_24.
- 26- Willis, J. D. & Layne, B. H. (1988). A validation study of sport related motive scales. *Journal of Applied Research in coaching and Athletics*, 3, 299_307
- 27- Willis, J. D. (1982). Three scales to measure competition _ related motives in sport. *Journal of sport psychology*, 4, 338_353.
- 28- Ziokowski, A. Dancewicz, T. Kruczkowski, D. Wodarczyk, P. (2008). The control of Anti-social behavior of competitors in various forms of agonistic sports as a result of composure or frustration of needs. *Med Sports press*. 14, (1) 27-31